

— Даня?

Бабуся далі супила брови й дивилася на внучку, ніби на якесь незрозуміле слово в кросворді.

— Ти знайшла ключ?

Даня чула, як мама, тато й старша сестра Нанда занесли в дім сумки й відчинили двері до нижнього поверху.

— Пошукаємо між твоїми речами? — запитала Даня. — Може, ключ у комоді?

— Добре, — промовила бабуся, впадаючи в дрімоту. — Це було б добре.

Раніше комод стояв у кабінеті начальника станції позаду квіткової каси й належав дідусеві, бо той використовував шухляди для сортування паперів, квитанцій і квитків. Коли потяги перестали курсувати, бабуся з дідусем перенесли комод нагору, у свою кімнату. Той був високий, Дані доводилося спинатись навшпиньки, щоб дотягтися до верхніх шухляд.

На самому верху ледве поміщалася купа фотографій. У дідуся були вуса й великий ніс. Усі казали, що Даня на нього схожа, але їй таке порівняння не подобалося. Даня мала, скажімо, довге біляве волосся, а дідусь був лисий. Здавалося, ніби його синій формений кашкет почепили на яйце.

На стосику нот стояли знімок бабусі в дівочтві поруч із коровою і фото, де Даня й Нанда гралися у квіт-

ковій касі. Даня нап'яла на голову дідів кашкет і сміялася з того, що їй говорила сестра.

Бабуся ніколи не наводила лад у комоді, тільки весь час докладала речі, доки шухляди вже ледве зачинялися. Щоразу, висовуючи якусь шухляду, Даня знаходила в ній щось таке, чого раніше не бачила.

У найнижчій панував найбільший безлад. Там бабуся зберігала найнеобхідніше: старі обривки мотуззя, майже вигорілі свічки, розламані формочки для імбирного печива і клаптики тканин.

В іншій шухляді лежали светри й розпаровані шкарпетки. Вони пахли лавандою, яку бабуся поклала в мішечок і запахала між речами.

Даня підняла стільницю посередині комода. Позаду, у глибині, виднілися маленькі шухлядки. Вони були найцікавіші. В одній лежали старі інструменти, викрутки, крихітні щипці й найменший з усіх бачених Данею молоточок. Він нагадав дідуся. Той міг полагодити все, що завгодно. Коли дідусь не стояв на пероні, зустрічаючи потяги, то з лупою поверх окулярів сидів за своїм письмовим столом і ладнав поламані речі.

З наступної шухляди Даня витягнула червону шовкову стрічку із золотистими цятками.

— Це тобі подарували пакуночок? Ти зраділа?

— Аякже, аякже... Мені часто таке дарують, — про бурмотіла бабуся із заплющеними очима.

Даня висунула шухляду з різнобарвними обгортками з-під карамельок. Ще в одній шухляді лежали самі лише ліхтарики, а в іншій — прикраси.

Дівчинці довелося докласти чимало зусиль, щоб витягнути наступну. Шухлядка застрягла, і Даня довго смикала й шарпала її, доки та врешті-решт піддалася. Всередині лежали садові рукавички, маленька лопатка із зеленим держакон, рожеве мило і слоїчок з медом.

— Цього я раніше не бачила, — пробурмотіла Даня, намагаючись вийняти слоїчок.

Саме він застряг і не пускав шухляду.

— Чому тримаєш мед у комоді? — запитала Даня.

Бабуся лише похитала головою. Дівчинка зітхнула й тихо промовила:

— Найзабудькуватіша бабуся на світі, яка не пам'ятає, що лежить у її комоді.

Далі дівчинка знайшла крихітні книжечки, завбільшки із сірникову пачечку. Мама теж мала такі вдома, отримала їх у недільній школі, коли була маленькою. Ще там відшукались тріснута надувна кулька, пластмасова качечка й коробка шкільних крейдочок.

У найменшій шухляді лежали окуляри, десь зо двадцять пар — їх усіх забули на станції подорожні.

Даня взула бабусині капці, обгорнула голову її шаллю і почепила на ніс окуляри з чорними дужками.

— Даруйте, — промовила скрипливим голосом. — Я комівояжер, торгую шоколадом. Гадаю, у вас знайдеться кілька сортів, які я хотіла б скуштувати.

Зазвичай бабуся сміялася, коли Даня чіпляла окуляри, але тепер навіть очей не розплющила. Дівчинка скинула із себе маскарад і зітхнула.

Може, бабуся зрадіє, якщо Даня витягне з-під ліжка картонну коробку з ялинковими прикрасами? Все своє життя бабуся колекціонувала скляні кулі, там були сині й жовті, картаті і в цяточку.

— Ця моя улюблена, — промовила Даня, виймаючи з коробки велику зелену кульку.

Та іскрилася і виблискувала, як маленька дискокуля.

— Ми переїжджаємо, — раптом озвалася бабуся, і Даня від несподіванки аж здригнулася.

— Хто переїжджає?

Бабуся ніби й не чула її.

— Все буде добре, щойно ти знайдеш ключ. І оберни два рази, не один. Не забудеш?

Розділ 2

МАРШАЛ¹

Унизу грюкали дверима, тато гучно просив когось заварити каву, поки він приготує канапки.

— Ключ, — повторила бабуся. — Розпитай про нього, хтось таки...

— Маєш на увазі ключ від вхідних дверей? — запитала Даня. — Він, як завжди, лежить під квітковим горщиком.

— Не той, — пробурмотіла бабуся. — Менший. Срібний...

Вона підняла догори руку й показала розмір великим і вказівним пальцями.

— Два оберти... Треба двічі повернути ключик.

Бабуся почала мугикати якусь мелодію, Даня її не впізнавала. Щось схоже на марш, під який треба кар-

¹ Marshall candle (англ.) — свічка, яку запалюють і лишають горіти на вулиці.

бувати крок. Даня здригнулася, вона хотіла, щоб бабуся була сама собою, звичною бабусяю. Не белькотіла без угаву про ключ і не співала пісень, яких Даня не знала.

— Я знайду ключ, бабуся. Обіцяю!

Бабуся перестала мугикати. Міцно стиснула тонкою долонею Данину руку.

— Це ж треба, що дідусь помер, так нічого й не з'ясувавши. Як прикро, як прикро...

Що треба було «з'ясувати»? Даня не розуміла. Бабуся весь час говорила щось химерне.

— У нас зараз буде грудневе свято, маленьке Різдво, — промовила Даня, щоб спрямувати бабусині думки на щось інше. — Запросили всіх маминих і татових друзів. Ти ж побудеш з нами трішки?

Бабуся притихла, ніби дослухалася до якогось далекого звуку.

— Нільс теж буде? Він любить свята.

Даня ковтнула клубок у горлі. Нільсом звали дідуся.

— Ні... Дідусь не прийде.

Хоч їй і хотілося кожної вільної секунди бути біля бабусі, Даня зраділа, коли Нанда раптом з грюкотом відчинила двері.

— Ти тут? Я тебе всюди шукаю! Гості ось-ось приїдуть. Мама хоче, щоб ти подбала про їхній верхній одяг.

— Я? А ти не можеш?

Колись Нанда мала таке ж світле волосся, як у Дані, всі казали, що сестри схожі, мов близнючки. Але потім

Нанда пофарбувалася у фіолетовий колір, згодом — у синій, а тепер волосся було чорним зі срібними пасмами. Очі густо підвела чорною тушшю, а нігті покрила неоноворожевим лаком. Дуже гарно! Нанда й Даня любили гратися у квитковій касі — отворі в стіні, з невеликою лядою, яка зачинялася і відчинялася. Касове віконце досі було в чекальній залі ще з тих часів, коли дідусь служив начальником станції.

Одного дня Нанда не прийшла, хоча Даня чекала на неї за віконцем. Вона нарізала квитки, продірявила старі дідовим компостером і посортувала розклади потягів. Зрештою вирушила на пошуки сестри. Застала Нанду на кухні разом з мамою.

— Чому ти не купила квитка? Тобі ж треба на війну, ампутувати ноги солдатам.

— Ой, не хочу, — відповіла Нанда.

— Пограємося у щось інше? Можеш бути директоркою цирку.

Нанда відклала почищену морквину й обернулася до Дані.

— Дуже по-дитячому гратися у квитки.

— А може, одного дня прибуде потяг, — промовила Даня. — Бабуся каже, що...

— Пхе! Припини! Це ж лише гра.

Нанда підтикала ковдру під бабусиними ногами й позасовувала шухляди в комоді.

— Чого витріщилася? Не чула, що маєш допомагати? — обернулася вона до сестрички.

Окрім традиції кожного грудня жити в бабусі в станційному будиночку, був іще звичай влаштовувати свято відразу після приїзду. Не встигали розпакувати клунки, як перші гості вже стояли на порозі, але мамі й татові таке подобалося. Мама казала, що вони так скучили за друзями, з якими не бачилися цілий рік, що не хотіли зволікати жодної зайвої секунди.

— Чому завжди я повинна допомагати? — запитала Даня. — А ти що робитимеш?

— Маю налаштувати кларнет, і так не встигаю.

Нанда погортала ноти на комоді. То були дідусеві ноти, але Даня ніколи не чула, щоб він грав на якомусь інструменті.

— Кларнет? Ти гратимеш? Хочеш перелякати гостей?

Знизу долинув мамин голос:

— Дівчатка! Не сваріться! Всі допомагатимуть.

Даня скорчила Нанді гримасу й відвернулася до бабусі.

— Пам'ятаєш, як ти пекла сонячні булочки на грудневе свято?

Бабуся не розплющила очей.

— Я потім прийду побажати тобі на добраніч. І не лякайся какофонії. Це Нанда гратиме на кларнеті.

Останні слова призначалися для вух сестри, але та вже зникла у своїй кімнаті.

Знизу знову почувся голос мами:

— Даню! Допоможи татові на кухні! Негайно!

Коли Даня спустилася на кухню, тато стояв у заплямленому фартуху поверх свого червоного костюма.

— Можеш віднести тацю з канапками в чекальну залу? І вийми з пакета свічки-маршали. Ти ще не перевдягнулася?

Даня глянула на свій плетений светр і потерті джинси.

— О'кей, — видно було, що тато намагався говорити спокійно. — Спершу віднеси канапки, потім засвіти маршали, а тоді підеш у свою кімнату й одягнеш су肯ку. Я її попросував і повісив на двері.

— Нема маршалів, — повідомила Даня, перенишпоровивши всі пакети на столі.

Тієї миті зверху почувся пронизливий звук, що різав вуха.

— У жодному разі не треба було просити Нанду заграти на святі, — пробурмотів тато. — Запитай маму, куди вона поділа свічки.

Даня взяла тацю з інжиром та сирними крекерами й, балансуючи нею на одній руці, понесла через коридор у почекальню. Там на лавці стояла мама й чіпляла під стелею гірлянди.

— Тато питає, де маршали.

Мама тримала гірлянду обома руками, затиснувши один кінець дроту з лампочками у зубах, тому нерозбірливо щось пробурмотіла.

— У пакеті на столі.

— Я дивилася, там нема.

Мама затиснула клубок гірлянди під пахвою, вийняла дріт з рота, щоб виразніше говорити.

— Стільки всього було на голові, я, мабуть, забула записати їх у список закупів.

Тато з мамою любили укладати списки, а потім викреслювати завершені позиції. Коли щось не виходило, мама мала саме такий вигляд, як зараз, мовляв, може статися що завгодно, ні в чому немає певності.

Тато з брусничним компотом прийшов у залу.

— Тільки не кажи, що забула купити! Ти що, не уважно читала список? Звідки гості будуть знати, що їм тут раді?

— Гадаю, таки знатимуть. Може, цього разу обійдемося...

— Це ж традиція! У нас завжди були маршали! — вигукнув тато, а тоді зціпив зуби, наче глибоко замислився. — А в домі ніде не завалялися?

— Можливо, бабуся має, — озвалася Даня. — У комоді. Ну, ви ж знаєте... Чого там тільки не знайдеш!

— Та ясно!

Тато поставив на стіл дзбан.

— Отже, так: мама розвішує гірлянди, Даня шукає в комоді й засвічує всі свічки, які лише знайде, а я приношу решту частунків, — він глибоко вдихнув. — Усе під контролем! Усе під контролем...

Даня чула, як тато повторює своє заклинання, поки бігла нагору в бабусину кімнату. Бабуся хропла з розтуленим ротом. Даня мимохідь погладила її по щоці й кинулася висовувати найнижчу шухляду, де зберігалося усе вкрай необхідне.

Вона нишпорила серед клаптиків тканини й бляшанок із засохлою фарбою, серед стосів старих квітков і мотків мотузки, які звивалися між розпарованими чоловічими шкарпетками. Лише посортувавши все на підлозі, знайшла один маршал у найглибшому кутку за купою мотлоху.

То була велика червона, трохи вже припалена свічка.

Чудово!

Швидко-швидко Даня побігла у свою кімнату, швидко-швидко стягнула із себе джинси й одягнула сукенку.

Потім помчала на перон, знайшла сірники й засвітила маршал саме тієї миті, коли на подвір'я завернуло перше авто з гостями. Свічка рівно горіла, забарвлюючи землю навколо червонуватим сяйвом.

Хіба маршали не жовто горять? Даня дивилася на вогник, намагаючись пригадати, яким кольором горять маршали, але її роздуми урвало сліпуче світло численних автомобільних фар.

Невдовзі почувлися сміх і хряскіт дверцят.

Тато з розпростертими обіймами вийшов на ганок.

— Ласкаво просимо всіх! Ласкаво просимо!